

[Formanden]

ingen gør indsigelse mod dette forslag, be-
trakter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det
er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

**5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B
56:**

*Forslag til folketingsbeslutning om at tilføre
yderligere midler til det sikkerheds- og ned-
rustningspolitiske udvalg.*

Af Hanne Thanning Jacobsen (SF) og Al-
brechtsen (VS) m.fl.

(Fremsat 29/11 85).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Forsvarsministeren (Engell):

Den danske befolkning har krav på saglig
information om vores forsvar, og gennem
årene har forsvarrets oplysnings- og velfærds-
tjeneste udført et stort og fortjenstfuldt arbej-
de, et arbejde, som efter regeringens opfattel-
se under ingen omstændigheder må blive
afbrudt på grund af det fremsatte beslut-
ningsforslag.

I 1985 er forsvarrets oplysnings- og vel-
færdstjenestes publikationer udleveret i ca.
103.100 eksemplarer ud over den skoleserie,
som er omtalt i beslutningsforslaget, og som
er på 8 hæfter, hvoraf der i alt er udleveret
4.500 eksemplarer.

Jeg mener, at disse tal siger lidt om popu-
lariteten af FOVs publikationer, og jeg vil
derfor godt benytte denne lejlighed til at tage
skarp afstand fra den ensidige kampagne,
som fra den yderste politiske venstrefløj er
ført mod FOVs virksomhed og de udgivelser,
som FOV står for. Det er en kampagne, hvis
motiv jeg ikke skal vurdere nærmere, men
for mig at se er den ubegrundet, enøjet og
urimelig. Jeg må også understrege, at hvis
dette forslag blev vedtaget, så var der ingen
baggrund for det informationsarbejde, som
FOV i så mange år har varetaget på udmær-
ket vis. Det er naturligvis også sigtet i forsla-
get, og derfor må jeg tage afstand fra det.

Jeg vil godt henlede opmærksomheden på,
at FOVs bevilling for finansåret 1985 var på
ca. 8 mill. kr., og det sikkerheds- og nedrust-
ningspolitiske udvalgs, altså SNUs, på ca. 5,5

mill. kr. Af FOVs bevilling har mindre end 1
mill. kr. været til rådighed for oplysningssek-
toren, heraf små 290.000 kr. til publika-
tionsvirksomhed. Af SNUs bevilling har til-
svarende ca. 2,4 mill. kr. været til rådighed
for oplysningsvirksomhed, og heraf er ca.
450.000 kr. anvendt til egentlige publikatio-
ner.

Det er således ikke korrekt, når forslags-
stillerne i indledningen til de bemærkninger,
der ledsager forslaget, sammenligner FOVs
angiveligt 8,6 mill. kr. med det sikkerheds-
og nedrustningspolitiske udvalgs 1,7 mill. kr.
til oplysningsvirksomhed. De to tal, som med
rimelighed kan sammenlignes, er FOVs
290.000 kr. og SNUs 450.000 kr. Denne kon-
statering sætter også forslagsstillerne be-
mærkninger om FOVs formåen i forhold til
SNUs i relief.

Man må jo erindre sig, at FOV er andet
og mere end oplysningsvirksomhed. Social-
sektoren i FOV, der består af en sektionsle-
der og 19 socialrådgivere, lægger alene i rene
lønninger beslag på ca. 3,2 mill. kr. af FOVs
bevilling. Hertil kommer så kørsels- og rejse-
udgifter og udgifter til kursusvirksomhed, der
beløber sig til ca. 300.000 kr. årligt. Det skal
hertil også bemærkes, at der i disse udgifter
er set bort fra socialsektorens andel i husleje,
kontorhold og andre administrative omkost-
ninger.

Forslagsstillerne angriber FOV for mang-
lende alsidighed og nævner FOVs skoleserie
som et eksempel herpå. I den forbindelse
finder jeg, at det er nødvendigt at henlede
opmærksomheden på, at formålet med FOVs
oplysningsvirksomhed er, hvis jeg må citere:
». ... at sprede kendskabet til forsvar, dets
baggrund og virke og herunder at fremme
indbyrdes forståelse og samarbejde mellem
befolkningen og det militære forsvar«.

Efter min mening bør skoleseriens hæfter
ligesom andre publikationer fra FOV bedøm-
mes på denne baggrund, og jeg finder, at
FOV har formålet at fremstille et kompliceret
emne for aldersklassen de 15-17-årige på en
både rimelig og sober måde.

Når det i bemærkningerne anføres, at seri-
en har været kritiseret voldsomt i pressen,
kan man i hvert fald kun sige, at det er kor-
rekt, hvis man alene lægger vægt på, hvad
den del af pressen giver udtryk for, som for-
slagsstillerne politisk hælder til. Men ser man
på den bredt orienterede avislæser, vil han

[Forsvarsministeren]

eller hun i hvert fald have kunnet notere sig, at de synspunkter, der her er kommet frem, kun er udtryk for én vurdering af seriens egnet.

Det efterlyste alsidighedskrav tilgodeses jo ved, at alsidigheden gælder folkeskolens undervisningstilbud som helhed. I den danske folkeskole er der en udstrakt materialefrihed, og det er lærerne, der tilrettelægger undervisningen og udvælger undervisningsstoffet. Det indebærer, at lærerne formentlig i en del tilfælde selv vil fremskaffe andet stof fra emnekredsen, herunder eventuelt stof til afbalancering af synspunkter, der måtte komme frem under diskussioner i forbindelse med undervisningen.

Forslagsstillernes udlægning af fabelen om dyrene, der samles til en fredskonference, skal jeg undlade at kommentere ud over at bemærke, at jeg nu aldrig selv er blevet syndelig imponeret, når den store og stærke part i en konflikt har foreslået, at man skulle kæmpe uden våben.

For ligesom at blive i det billedsproglige kunne man næsten fristes til at sige, at det, forslagsstillerne nu vil, er at tage våbnene fra FOV, og det ville være konsekvensen, hvis forslaget blev vedtaget og 1 mill. kr. blev overført fra FOVs 1986-budget til SNU.

I forbindelse med finanslovdebatten i december 1982 vedtog et flertal i folketinget imod regeringens ønske, at 2 mill. kr. skulle overføres fra FOV til SNU til sikkerhedspolitisk oplysningsvirksomhed, og siden har FOVs oplysningssektion, som jeg nævnte i min indledning, måttet klare sig med mindre end 1 mill. kr. årligt, og det har naturligvis medført en betydelig aktivitetsnedsættelse. Fjernes den ene million kroner, ville det selsagt betyde et totalt stop for al oplysningsvirksomhed om forsvaret, dvs. udstillinger, skolebusser, foredragsvirksomhed, publikationer, hæfter og pjecer, og resultatet ville blive – hvad der formentlig også er hensigten bag forslaget – at FOVs og dermed også forsvarets ytringsfrihed stækkes.

Regeringen har den opfattelse, at den ene million kroner skal blive hos FOV, og efter vores opfattelse lever FOV på et absolut eksistensminimum i forhold til sit formål, og vi så gerne, at FOV økonomisk blev styrket. FOV arbejder under ansvar bl.a. over for sin bestyrelse, det såkaldte folk og værn-udvalg, et udvalg der består af repræsentanter for de

partier, der har siddet i finansudvalget, 3 repræsentanter for FOV, 1 repræsentant for civilforsvaret og 1 repræsentant for det frivillige soldaterarbejde.

Den serie, man så skarpt kritiserer i forslaget, er FOVs skoleserie. Den har efter introduktionsafprøvning på enkelte skoler været drøftet i et møde i udvalget, hvori også udvalgets SF-repræsentant deltog uden at have bemærkninger. Det vil jeg godt gøre opmærksom på.

Den forsvars- og sikkerhedspolitiske information, som den er kommet til udtryk i FOVs publikationsserier, har til stadighed været underlagt den politiske indflydelse og det indseende, som folk og værn-udvalget repræsenterer. Inden for de sidste 12–14 år har udgivelsen af over 30 titler med et samlet oplag på over 1,6 millioner eksemplarer bidraget til en generel hævelse af informationsniveauet. Der har praktisk taget ingen kritik været og slet ingen dokumentation af klagepunkter. Adskillige skoler har tværtimod fremhævet det fremlagte stofs egnethed til samtidshistorie og emneundervisning, og det ville være helt uden mening at standse en så alsidig folkeoplysningsvirksomhed.

De stadige forsøg fra VS' og SFs side på at nedgøre FOVs publikationsvirksomhed kan kun bekræfte mig i min opfattelse af, at FOV har succes med sin formidling af information på trods af de tidligere begrænsninger, som et flertal i tinget har besluttet, og jeg skal derfor på regeringens vegne afvise det foreliggende forslag til folketingsbeslutning.

Lasse Budtz (S):

Helt så entusiastisk som ministeren har udtalt sig, er jeg trods alt ikke i stand til at meddele mig, men også jeg må beklage at skulle ødelægge dagen for ordføreren for forslagsstillerne, idet jeg bliver nødt til at meddele, at socialdemokratiet heller ikke kan støtte dette forslag, der ligesom det foregående jo er en følge af finanslovbehandlingen for jul.

Det kan ikke nytte noget at nægte, at hovedopgaven for FOV er at sprede kendskab til forsvaret, til det, forsvaret laver, og hvorfor forsvaret gør det. Vi mener, det er rimeligt, at man har en organisation, der spreder dette kendskab, af den simple grund, at vi er

[Lasse Budtz]

tilhængere af, at Danmark skal have et for-svar. Jeg kan ikke skjule, at jeg synes, dette materiale ofte kunne være mere varieret. Jeg har med stor interesse igennem årene stude-ret mange af de små hæfter, som vi automa-tisk får tilsendt, når vi sidder i forsvarsudval-get og har andet relevant arbejde. Mange af dem er skam sagligt udmærkede, men jeg har også bemærket, at der er en meget ensidig blanding. Jeg synes f.eks. ikke, der kan være nogen som helst tvivl om, at man bliver nødt til også i disse publikationer at se forsvars-problemerne i relation eller i perspektiv til den nedrustnings- og afspændingspolitik, der så klart er kommet til udtryk gennem flertsvedtagelser i dette høje ting; dér mangler der givetvis noget i FOVs publiceringsvirk-somhed.

Vi kan altså således ikke medvirke til den overflytning af midler til SNU, og jeg tror nu også, SNU har nok at se til lige nu. Jeg har i øvrigt næsten kun gode ting at sige om SNU, muligvis med undtagelse af sammen-sætningen, men det er et spørgsmål, vi kan vende tilbage til ved en senere lejlighed; det kommer ikke rigtig dette her ved. Hvis man tog alle disse penge fra FOV, ville det også gå ud over det socialt betonedede arbejde, der gennemføres af denne organisation, og det er vi faktisk ikke interesseret i i socialdemokra-tiet.

Connie Hedegaard (KF):

Man kan jo bruge et fredsår til meget og her altså som undskyldning for, at forslags-stillerne endnu en gang vil forsøge at flytte penge over fra FOV til SNU. Jeg synes, det var mere ærligt, hvis man sagde det direkte, nemlig at SF og VS gerne ser, at FOVs oplys-ningsvirksomhed helt ophører. Man bryder sig ganske enkelt ikke om, at forsvaret selv kan deltage i debatten og bidrage med faktu-elle oplysninger. Det virker øjensynlig for-styrrende på venstrefløjens forsvarsfjendtlige ensidighed og propaganda.

Men ud over fredsåret bruger forslagsstil-lerne jo også deres utilfredshed med den så-kaldte skoleserie som undskyldning for, at FOVs sidste million til oplysningsvirksomhed nu skal fjernes. Nu fortæller det jo mere om forslagsstillernes ensidighed, at de kun frem-hæver en enkelt af FOVs publikationer i et forsøg på at stoppe hele virksomheden, men

det er da også bemærkelsesværdigt, at f.eks. hr. Thoft, som jeg kan se ikke har fundet anledning til at være til stede her i dag, men som har engageret sig stærkt i denne debat, ikke kan fatte, at der nu engang er og må være forskel på, hvordan man gør udviklede militære og moralske problemstillinger klart for en folkeskoleklasse og så f.eks. over for hr. Thofts lille kreds af teoretiske fredsvæn-ner. Det forekommer altså en smule overle-gent at nedgøre et forsøg på at bringe pro-blemstillingerne ind i en sammenhæng, hvor der dog er en chance for, at unge mennesker kan få en debat i gang om disse emner.

Det lader det da også til at SFs repræsen-tant i folk og værn-udvalget, Anders Hede, har en lidt bedre forståelse for, end hans fol-ketingsgruppe øjensynlig har, for som for-svarsministeren sagde det, gjorde Anders He-de jo ingen indsigelser, da han havde mulig-hed for det. Nu ved vi godt, at SF ikke er vant til at påtage sig et ansvar, men på den anden side synes jeg, der her var en så lille og overskuelig ting, at man, når ens medlem i folk og værn-udvalget rent faktisk har til-sluttet sig dette, tog man konsekvensen af dette i stedet for bare at fremstille det, som om det var noget, SF sandelig ikke havde haft noget med at gøre.

Men nu består FOVs arbejde jo altså af meget andet end en skoleserie; alene forfat-terrækken i FOVs serie om forsvarets lang-tidsplanlægning skulle dog nok borge for en vis kvalitet, ligesom f.eks. Bertel Heurllins bøger fra FOV vel ikke ligefrem fortjener betegnelsen »militaristiske«. Det er trods alt en temmelig grov anklage mod i øvrigt seriø-se og vidende menneskers arbejde.

»Forsvaret i dag« kan heller ikke være forslagsstillerne ubekendt, og det må da være til gavn for os alle, at der er et forum, der har pligt til sagligt og oplysende at bibringe alle, der interesserer sig for disse spørgsmål, konkrete oplysninger og viden. Man behøver vel ikke at være enig i de forsvarspolitiske beslutninger, der ligger til grund for vores forsvars- og sikkerhedspolitik, for at være tilfreds med, at konsekvenserne af denne kommer til en bredere kreds' kendskab. Jeg synes, man her fornemmer et underligt min-dreværdskompleks over for egne argumenters bæredygtighed hos modstanderne af dansk forsvarspolitik. I hvert fald er det da en un-derlig holdning til de demokratiske spillereg-

[Connie Hedegaard]

ler, at man forsøger at lukke munden på dem, man tilfældigvis er uenig med; så kunne vi hver især få travlt.

Tværtimod må det da være ønskeligt for alle parter, at diskussionen foregår på baggrund af så mange informationer og rent saglige oplysninger som overhovedet muligt, og her mener vi altså fra konservativ side, at det er helt naturligt og nødvendigt, at også forsvaret selv yder sit bidrag til den almindelige oplysning.

Forsvarsministeren dokumenterede med en række tal, at der faktisk er en hel del menesker, som gør brug af det materiale, FOV udgiver. Det er vel det bedste bevis på, at materialet skønnes velegnet til sit formål.

Jeg synes, det er lidt småligt at ville fjerne denne sidste økonomiske mulighed for, at også forsvaret er med i en debat, der i den grad er interesse for i disse år, samtidig med at der fra mange sider bruges adskillige ressourcer til at tordne imod forsvaret. Det er da helt i orden, men vi burde kunne blive enige om, at det ikke skal ske uden kendskab til fakta, og det er faktisk dem, FOV har til opgave at bidrage til debatten med. Det vil vi fra konservativ side på ingen måde være med til at forhindre.

Bjørn Elmquist (V):

Jeg vil indlede med at tage udgangspunkt i den fabel om dyrene, der jo anvendes som eksempel på ensidigheden i FOV; den fabel synes jeg nu ikke man skal lægge så forfærdelig meget i. Jeg synes, det er trist at fastslå, at bjørne er svigefulde; det er en morale, som jeg ikke synes om; bjørnen er for mig et sympatisk dyr. Den måde, man ser på disse fabler på, og udlægningen af dem afhænger meget af øjnene, der ser. Jeg synes ærlig talt, eksemplet er meget søgt, og jeg kan ikke se, det havde været muligt at lave den fabel på anden vis, da det nu engang er bjørnen, der er den største. Var det den, der tog initiativet? Var det den, der talte mest om fred, eller hvad? Jeg synes nok, vi kunne have forventet en lidt bredere dokumentation fra forslagsstillernes side, hvis man ville slagte FOV.

Vi har jo også folk- og værn-udvalget, hvor der er politiske repræsentanter, og det kunne man snarere have foreslået afskaffet, for det er vel dem, der ikke har været deres

opgave voksen, hvis de ikke har haft syn og opmærksomhed for dette her. Hvem har sovet i timen dér, før det blev godkendt? Det skulle vel ikke være SF-repræsentanten – men det kan selvfølgelig være, han er blevet klogere siden da og så har måttet bede sin folketingsgruppe og andre i tinget om at prøve at redde ham på målstregen, nu da han var blevet placeret højere på banen.

Vi synes i mit parti, at det, FOV laver, er brugbart, og vi ved, at der rundt omkring på skoler adskillige steder er interesse for at bruge materialet, og det kan jo så bruges på forskellig vis. Man bruger vel også materialer i skoler, som kan ægge til debat, og der er mange afvejningsmuligheder, hvis man skulle mene, at noget af det ikke var tilstrækkelig afbalanceret.

Man skal vel også se den samlede publikationsvirksomhed og informationsvirksomhed, som statens forskellige kanaler lader komme frem. Man har jo gennemgået, hvad SNU har gjort i 1984, og det ser da helt fremragende ud.

Vi kan derfor ikke deltage i denne kritiske indstilling, som forslaget giver udtryk for. Skulle man virkelig følge det og fjerne 1 mill. kr., kan jeg ikke få det til at rime anderledes med det, forsvarsministeren just har sagt, end at man så skulle til at betale fra FOVs side, for var det ikke 290.000 kr., der blev brugt til publikationsvirksomhed, og så vil man tage 1 mill. kr. fra dem? Ja men så er det jo ikke bare publikationsvirksomheden, det går ud over; så må det også være mange andre af de seriøse opgaver, forsvarets oplysnings- og velfærdstjeneste har, og som den bestrider med stor kompetence.

Alt i alt kan vi altså ikke medvirke til dette forslag fra mit partis side.

Stinus (RV):

Det radikale venstre er fuldstændig enig med forslagsstillerne i bemærkningerne til forslaget til folketingsbeslutning. Jeg vil specielt give tilslutning til den karakteristik, forslagsstillerne giver af det materiale, FOV har udgivet til brug i folkeskolens ældste klasser, nemlig at dette materiale er af ensidig militærisk art; det er simpelt hen uacceptabelt.

I bemærkningerne omtaler forslagsstillerne den videoserie, som indgår i materialet, og jeg skal koncentrere mig om teksthæfterne.

[Stinus]

Jeg må sige, det er ubegribeligt, for at bruge forsvarsministerens eget ord, at ministeren kan forsvare dette materiale. Enten er forsvarsministeren ikke pædagog, eller også har han ikke læst hæfterne. Det er der måske også andre deltagere i debatten der ikke har.

Målet med dette materiale er klart: det er skrækpropaganda ud fra devisen »fjenden lurer lige om hjørnet« for at skabe en positiv holdning til NATO og det danske forsvar. Dette sidste burde ikke i sig selv være odiet, men det bliver det, fordi det skal gøres ved hjælp af den frygt og angst, som langsomt opbygges hos de elever, der gennemgår hæfte og videobånd.

Hæfte 1 er et diskussionsspil om bolanerne: skal vi bruge vores forsvar til at stoppe bolanerne med, eller skal vi lade være? Gennem de sidste syv år har bolanerne udvidet deres rige, så det nu strækker sig over hele Nordafrika, Mellemøsten og Europa. Spillet lægger helt klart op til, at bolanerne, dvs. russerne, er onde, og at de ønsker at erobre det meste af verden. Vi må regne med et angreb imod Danmark; vi har i alle tilfælde aldrig været så tæt på. I løbet af hæftet oppiskes et had til fjenden, og der lægges op til, at bolanerne kun kan klares med væbnet magt. I hæftet findes en række meget ledende spørgsmål.

Hæfte 2 er et ensidigt propagandahæfte for NATO.

Hæfte 3 hedder »Danmark og naboerne« og burde vel egentlig handle om at definere godt naboskab, men handler i stedet om, hvilke strategier der er anvendelige, hvis det skulle komme til krig med Sovjetunionen. Det er et hæfte fyldt med lutter skræmmehypoteser, og enhver elev, der ikke er i stand til at gennemskue propagandaen, må stå tilbage med det helt klare indtryk, at Sovjetunionen forbereder en krig mod Danmark og vore nabolande.

I hæfte 4, som hedder »International sikkerhed«, vendes FN-pagten 180° rundt. Hvor det burde være noget væsentligt at påpege, at FNs formål er at forhindre krig og at sikre fred og retfærdighed, bliver det væsentlige her, at pagtens artikel 51 gør det lovligt at bruge militærmagt i selvforsvar, og man kan jo aldrig vide. Derfor må vi erkende, at våben eksisterer og kan blive brugt. Det foregives, at eleverne skal tage stilling til, om NATO er noget godt eller skidt, men

først skal vi se på, hvilken mulighed vi har. Hæftet fremstiller alle internationale sammenslutninger som magtesløse; kun NATO er i stand til at hjælpe.

Hæfte 5, »Fire slags forsvar«, er en forholdsvis redelig gennemgang af 4 typer forsvar, men opgaven er igen meget ledende. Som elev kan man kun komme til det resultat, at et ikke-voldsforsvar og et militsforsvar ikke passer til danskerne.

Helt galt er det i formuleringen af spørgsmål 4, der falder uden for, hvad man ellers har spurgt om, nemlig om holdninger. Når det drejer sig om det konventionelle forsvar, skal man alene tage stilling til økonomi og det på en meget smart måde. Svaret bliver: forsvaret er billigt, måske oven i købet for billigt.

I hæfte 6, »Sikkerhed, troværdighed og afskrækkelse«, appelleres til det mest negative i mennesker: vi kan slå først, vi kan spørre, vi kan true med gengældelse, vi kan afskrække dem; derfor skal vi hele tiden have flere og bedre våben, mere mandskab, flere ressourcer osv.

Hæfte 7, »Vort forsvar«, indeholder mere skrækpropaganda. Det handler om et tænkt sovjetisk angreb på Danmark, og hvad det er nødvendigt vi har for at forhindre det: flere penge til forsvaret.

I hæfte 8, »Civilbefolkningen og krigen«, er russerne her, og det er værre, end vi havde ventet. Der er i dette hæfte tale om at oppiske en stemning af had.

Som det nævnes i bemærkningerne, er materialet blevet stærkt kritiseret i pressen og ikke mindst af de lærere, som skal bruge det. Hvordan er det i det hele taget muligt i 8 hæfter at tale om krig og forsvar uden overhovedet at beskæftige sig med emnet fred?

Det radikale venstre er enig med forslagsstillerne i deres positive kommentarer om det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg, SNU, og dets virksomhed, og vi er også parat til at skaffe flere midler til SNU, men vi ønsker at gå længere end forslagsstillerne. Forsvarets oplysnings- og velfærdstjeneste har vel stadig en rolle at spille inden for forsvaret, men efter det radikale venstres opfattelse er tiden nu inde til helt at bringe FOVs udadvendte publikations- og oplysningsvirksomhed til ophør. De materialer, jeg har omtalt i dag, viser, at tiden er løbet fra FOVs virke på dette område. Dertil kommer, at vi i

[Stinus]

dag har et instrument, som er i stand til at gøre tingene meget bedre, nemlig SNU.

Derfor går det radikale venstre ind for, at den del af FOVs budget, som anvendes til udadvendt publikations- og oplysningsvirksomhed, permanent overføres til SNU.

Nør Christensen (CD):

Hvad er det, der er ved at ske med SF? Er SF virkelig blevet så beruset af deres sejr ved kommunevalget, at de nu vil kaste sig ud i, hvad de tror måske er den afgørende sejr for deres socialistiske ideer? Når SF fremsætter forslag om at fritage forswarets oplysnings- og velfærdstjeneste den sidste million, minder det mig i uhyggelig grad om en periode, der ligger et halvt århundrede tilbage i tiden. Ved man i SF, at ud af forswarets oplysnings- og velfærdstjenestes budget på 8 mill. kr. går de 7 mill. kr. til administration og lønninger i forswarets socialrådgivervirksomhed, der bl.a. omfatter 25 socialrådgivere udstationeret på landets kaserner, samt til hele forretningsudvalget for de værnepligtige?

Jeg håber det ikke, jeg vil ikke tro det. Jeg tror, at man i SF har tænkt som følger: vi kan ikke lide forswarets velfærds- og oplysningsstjenestes måde at oplyse på; den er for troværdig. Vi må begrænse dens aktivitet. Forswarets oplysnings- og velfærdstjeneste har jo 8 mill. kr. Vi – altså SF og VS – tager én til skrak og advarsel.

Jeg vil ikke tro, SF ved, hvad de gør, og det er der i øvrigt også andre ting der tyder på. Hvis SF får gennemført sit forehavende, er munden plastret til på et demokratisk styret organ, der dygtigt og for små midler – under 1 mill. kr. om året – har løst den opgave, som alle forsvarsministre siden 1946 har stillet forswarets oplysnings- og velfærdstjeneste, og som står i forswarets oplysnings- og velfærdstjenestes direktiv sidst gentaget i kundgørelse for forsvar B 29/84. Her står der:

»Formålet med oplysningsvirksomheden er at sprede kendskab til forsaret, dets baggrund og virke, herunder at fremme indbyrdes forståelse og samarbejde mellem befolkningen og det militære forsvar.«

Jeg kan ikke tro, at SF ved, hvad de gør. Hvis jeg tager fejl, altså hvis SF bevidst forsøger at lukke munden på en demokratisk styret og loyelig oplysningsstjeneste, har vi

her en forsmag på vort Danmark, som det kommer til at se ud, hvis SF kommer til magten, et Danmark, hvor de, der har en anden mening end SF, får lukket munden, men det er naturligvis teori at beskæftige sig med, at SF får magten, selv om de p.t. har en del medvind.

Nu er det imidlertid ikke tro og håb det hele – der er også fakta i denne debat. Det er et faktum, at SF også stod bag fjernelsen af de 2 mill. kr. fra forswarets oplysnings- og velfærdstjeneste i 1982, $\frac{2}{3}$ af hele oplysningsbudgettet. Det er også et faktum, at SF hele tiden har haft et medlem siddende i forswarets oplysnings- og velfærdstjenestes bestyrelse, folk og værn-udvalget. Dette medlem har fulgt forswarets oplysnings- og velfærdstjenestes arbejde måned for måned i to år. Den pågældende har været spurgt, og den pågældende har kendt forswarets oplysnings- og velfærdstjenestes skoleserie; hvorfor har den pågældende, hvorfor har SF ikke brugt sin indflydelse?

I mødereferatet fra folk og værn-udvalgets møde den 15. maj 1985, hvor den færdige serie blev forelagt, er der ingen – jeg gentager ingen – indvendinger mod serien. Kan vi stole på SF? Jeg tror i øvrigt ikke på, at det nytter at give det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg 1 mill. kr. mere; det har jo allerede fået 2 mill. kr. fra forswarets oplysnings- og velfærdstjeneste til at oplyse om andre sikkerhedspolitiske modeller end den, som Danmarks forsvar står for.

Det er ikke lykkedes i tilstrækkelig grad i hvert fald for det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg at nå ud – og det er specielt til det radikale venstre, jeg henvender mig her – til den brede befolkning. Man har udgivet tykke og fine bøger, og det, det drejer sig om, er holdninger, ikke penge. Det er et spørgsmål om folkelighed, om holdning eller indstilling, og den holdning og indstilling har det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg ikke, i hvert fald ikke fuldt og helt. Man udgiver, som jeg sagde før, en række tykke og fine bøger, men det når ikke ud til bredden.

Jeg advarer imod, at man drager debatten for langt, hele denne debat om, hvorvidt vi i dette ting – vi, de folkevalgte – mener, at vore vælgere skal have ret til også at få at vide, hvorfor vi har det forsvar, vi har i dag, hvorfor vi er medlemmer af NATO.

Albrechtsen (VS):

Udenrigsministeren har under debatten om det foregående punkt på dagsordenen været inde på, at det netop er det rigtige, at aktiviteterne ikke gennemføres af staten, men af de folkelige organisationer m.v. Det er et sundt og rigtigt synspunkt, og det var også et bærende synspunkt i udenrigsministerens partis ungdom, da det netop var et parti, der opstod ud af en sådan folkelig oplysningsvirksomhed. Det er så længe siden, at udenrigsministeren næppe erindrer det i dag. Men det var faktisk et godt argument for netop det forslag, som nu er til behandling, fordi vi her i fredsåret har mulighed for at føre midler fra den reklameorganisation, som forsvaret har, over i bl.a. folkeskolen via SNU, til en alsidig oplysningsindsats med deltagelse af alle mulige forskellige synspunkter på skoler og uddannelsesinstitutioner.

Det er helt klart, at det i høj grad berører det spørgsmål, som flere har været inde på, om det overhovedet er betimeligt, at en statsorganisation som hæren, som der her er tale om, har en sådan særlig propagandaafdeling. Hvis man diskuterede det for andre lande, ville ingen være i tvivl; så ville man finde, at det var helt urimeligt, at militærmagten i de pågældende lande havde en særlig propagandaorganisation.

Derfor tror jeg, fru Connie Hedegaard havde fat i noget helt rigtigt og grundlæggende i denne diskussion, da hun spurgte, om man så ikke i virkeligheden lige så godt kunne fjerne det hele. Jeg er slet ikke tilbøjelig til at ville overveje det forslag, som fru Connie Hedegaard mente vi nok ville ende med at stille, og jeg er glad for, at fru Connie Hedegaard rejste den mere principielle og grundlæggende problematik.

Jeg tror i virkeligheden, at hr. Stinus under debatten kom med løsningen på det spørgsmål, for det forslag, hr. Stinus stillede om, at FOVs udadvendte kampagnevirksomhed indstilles, er i virkeligheden det rigtige forslag. Det er jeg faktisk tilbøjelig til at mene, og jeg er meget glad for, at hr. Stinus rejste det. Jeg tror i øvrigt ikke, det vil stride mod det forslag, som SF og VS har stillet. Derfor kunne man godt overveje, om der var en mulighed for at finde en løsning, så både det principielle og det økonomiske hang sammen.

Vi kunne naturligvis aldrig drømme om at begrænse forsvarets ytringsfrihed eller hindre forsvaret i at deltage i debatten eller lignende ting, som flere ordførere har været ved at beskyldte os for. Enhver soldat i dette land, det være sig en general eller en menig, skal naturligvis have sin fulde ytringsfrihed. Det er der ikke på noget tidspunkt rejst nogen som helst tvivl om. Men tilhængerne og modstanderne af hele NATO-tankegangen, som hr. Stinus udmærket beskrev det, får mere lige vilkår, især når det gælder det helt afgørende spørgsmål om netop ungdommens og skoleelevernes mulighed for at danne sig et selvstændigt syn på sikkerhedspolitikken og på de spørgsmål, som er afgørende for vores fremtid. De skal ikke overlades til en fuldstændig ensidig reklameorganisation; tværtimod skal der her udfolde sig en debat og en oplysningsvirksomhed på det bredest tænkelige grundlag, og det kræver de ændringer, som er indeholdt i dette forslag og i hr. Stinus' forslag.

Kofod-Svendsen (KrF):

Jeg vil begynde med at slå fast, at vi skal have et forsvar, der hindrer, at krigen kommer, og når vi skal have et forsvar, mener jeg også, at vi har brug for forsvarets oplysnings- og velfærdstjeneste.

Man har fra nogens side ytret sig kritisk om FOVs skoleserie, og i den forbindelse er der én ting, jeg bemærkede i forsvarsministerens indlæg, og det var, at SFs repræsentant i det udvalg, hvor man har skullet evaluere denne serie, ikke har haft bemærkninger. Jeg imødeser SFs information om, hvordan man på den ene side er meget kritisk over for indholdet af denne skoleserie, mens man efter de oplysninger, som jeg er blevet bibragt her fra folketingets talerstol, ved sin repræsentant ikke har haft bemærkninger. Jeg imødeser med stor taknemlighed en nærmere redegørelse, så jeg ikke står så uforstående, som jeg gør i øjeblikket, men ellers må jeg sige, at mit parti ikke kan støtte det foreliggende forslag.

(Kort bemærkning).

Knud Damgaard (S):

Efter de barske bemærkninger, der er faldet om FOV, kunne man næsten sige, at jeg har den tvivlsomme ære at være formand for

[Knud Damgaard]

FOVs kontroludvalg. Men årsagen til, at jeg tager ordet, er, at det nu hævdes, at SF-repræsentanten eller andre repræsentanter skulle have mulighed for i enkelte detaljer at garantere for det stof, der kommer ud i den færdige form.

Det er klart, at der forelægges nogle planer om, hvad man skal beskæftige sig med, og man drøfter løst og fast, hvordan sådan noget skal se ud indholdsmæssigt, men det sker aldrig i detaljer. Fra det tidspunkt, hvor vi godtager, at der sendes noget ud, som berører f.eks. skolen i de og de aldersklasser, er det en administrativ opgave at udforme det, og vi ser det først, når det er færdigt, og har højest mulighed for at gøre indvendinger mod et færdigt produkt. Derfor kan man ikke laste SF eller andre.

Vi har naturligvis lejlighedsvis i det kontroludvalg og da ikke mindst på det seneste haft principielle drøftelser, hvor vi anker over, at man i højere grad beskæftiger sig med traditionelle synspunkter uden at oplyse befolkningen om de nydannelser i sikkerhedspolitik og forsvarspolitik, som vi også finder fornødne. Men her støder vi altså igen på en traditionel holdning til disse ting, som i og for sig medfører, at den debat, som nu har fundet sted nogle gange, både i den periode, hvor hr. Bilgrav-Nielsen var med i dette her, og nu, hvor hr. Hede er med i det, vil fortsætte og formentlig kan medføre, at vi får en bredere information, og det vil fortsat være min opgave at bidrage dertil.

Poulsgaard (FP):

Gang på gang betyder de to partier, der har stillet forslaget, med himmelvendte øjne, at de er så demokratiske, så demokratiske. Når vi andre så kommer med nogle spæde pip og siger: ja men i hvert evige eneste land, hvor socialisterne har fået magten, er der blevet et ensidigt etpartisystem, siger de, at det vil så sandelig ikke ske her – fru Ebba Strange nikker – og hvad ser vi så nu? Når Aktive Lyttere & Seere somme tider er kommet med et spædt pip, har man simpelt hen sagt, at det var censur, det var sindelagskontrol. Måske møder et ungt menneske, i hvert fald hvis han har gået i en af de skoler, som vi har så mange af, og hvor man har indoktrineret børnene og givet dem en socialistisk opfattelse ind med modermælken, for første

gang et lidt andet syn på forsvaret. Det var da forfærdeligt. Nu kan det være, at Hans Peters eller Lises tro begynder at vakle, selv om skolelærerne har gjort alt, hvad de kunne for at fortælle, hvor slemt det var. Nu får de en lidt anden information, og straks er der et forslag, der kan opfattes som censur. Fy da, det må de ikke lave, men SF og VS må godt i skolen og alle andre steder fremsætte nogle helt andre tanker, som måske endda flertallet af forældre er imod.

Jeg kan ikke lade være med tænke på et tilfælde fra Hobro, hvor man tvinger børn til at overvære muslimsk som fag. Man kan ikke fritage sine børn for det. Jeg synes godt, det kunne sammenlignes lidt med de to dér.

Selvfølgelig kan vi ikke være med til at sætte yderligere midler af, det tror jeg heller ikke kommer bag på forslagsstillerne, men det, der er værst, er simpelt hen den sindelagskontrol, der ligger i dette forslag, og det skal i hvert fald stoppes.

Hanne Thanning Jacobsen (SF):

Jeg vil gerne sige mange tak til den radikale ordfører, hr. Stinus, for den meget fine gennemgang, vi fik af udgangspunktet for vores forslag, nemlig FOVs skoleseries tekstside.

Jeg vil ganske kort nævne vedrørende videosiden, at, foruden det eksempel, vi har nævnt i bemærkningerne til forslaget, er der et andet eksempel, som for mig var utrolig slående med hensyn til den ensidighed, der ligger specielt i skoleserien.

Med udgangspunkt i en fodboldkamp gøres krig nærmest til en kamp af samme karakter som en fodboldkamp. Det er vigtigt at bevare og fastholde initiativet og sikre sig fjendens fremskudte angreb. Paralleliteten til fodbold går så vidt, at vores holdopstilling er med Danmark og Tyrkiet på flankerne, Vesttyskland er centerforward, og England, Frankrig og Spanien er stoppere. Sådan gennemgås det, og for resten sidder USA og Canada på udskiftningsbænken.

Det er lavet så smart, at der hele tiden klippes fra fodboldkamp til den militære kamp, mens fodboldkampens sprog fastholdes, og de unge må få en klar fornemmelse af, at krig bare er sådan noget spændende noget ligesom fodboldkamp og lige så risikofrit. Det gælder om at gøre holdet helt og

[Hanne Thanning Jacobsen]

sikre den fælles indsats for at vinde. Det var bare et kort glimt fra videoserien for igen at påvise det, vi synes er en utrolig ensidighed.

Må jeg ganske kort sige, at jeg har også, fru Connie Hedegaard, i FOV-materialet mødt meget rimelige ting netop af Bertel Heurlin, af Nikolaj Petersen og af Erik Bøjtel, men man kan ikke fortænke SF i, at vi, når vi møder ting af denne karat, sætter spørgsmålstejn ved FOVs arbejde. Det har vi tilladt os at gøre, og vi kan høre, at andre deler denne bekymring over oplysningsarbejdet inden for FOV. Jeg ser derfor med glæde frem til, at vi videre diskuterer, hvordan vi skal se på FOV.

Jeg siger tak til hr. Knud Damgaard for den meget klare beskrivelse af, at FOVs valgte medlemmer selvfølgelig ikke kan gå ind og censurere – det kunne de selvfølgelig heller ikke drømme om – men får underretning om, hvilket materiale der skal udarbejdes, og må så selvfølgelig stole på, at materialet bliver udarbejdet i overensstemmelse med dansk sikkerhedspolitik. Først efterfølgende kan det så konstateres, når det ikke er tilfældet, hvilket altså viser sig med skoleserien.

Connie Hedegaard (KF):

Jeg synes, det er en speciel måde at debattere på. Nu sagde fru Hanne Thanning Jacobsen, at udgangspunktet for SFs forslag var FOVs skoleserie. Man kan da ikke fremsætte et forslag ud fra sådan en enkelt ting, som man bliver lidt utilfreds med. Hvis SNU laver noget, man ikke bryder sig om, skal man så straks sige: nu fjerner vi 1 million kr.? Det er da i orden, at der er nogen, der vil sætte spørgsmålstejn ved denne skoleserie, men jeg synes, at netop fru Hanne Thanning Jacobsen selv var inde på, at der faktisk kom mange gode ting fra FOV, og så er det da et temmelig drastisk skridt at tage at foreslå, at vi nu fjerner stort set, hvad der er tilbage af deres oplysningsbevilling. Det er sådan et underligt enten-eller. Enten skal det hele bare være godt, og så kan de måske få lov til at beholde nogle penge, eller også lægger vi det hele over til SNU og håber så på, at de kan lave noget godt.

Hr. Albrechtsen var også lidt inde på, at man kunne overlade til SNU at lave materiale til skoler m.v. Ja men der er da ikke nogen, der forbyder SNU at lave materiale til

skoler, det er de da velkommen til; de kan da supplere FOV alt det, de vil, men det ene behøver vel ikke udelukke det andet.

Og så vil jeg bare til sidst sige til hr. Albrechtsen, at jeg takker da, fordi jeg skulle have æren for den idé med at fjerne det hele, men det er nu lidt for meget, for jeg er faktisk ikke spor i tvivl om, at både SF og VS tænker langt mere langsigtet og dermed også har fået den idé for lang tid siden. Netop det langsigtede, når vi taler forsvars- og sikkerhedspolitik, synes jeg er meget, meget karakteristisk for både SFs og VS' holdning til disse spørgsmål.

Forsvarsministeren (Engell):

Det er ikke, fordi jeg skal forlænge debatten meget, men jeg synes, det er vigtigt, når vi taler om FOVs skoleserie, at det gøres klart, at der er tale om materiale, som sigter på en bestemt aldersgruppe, og at det er vigtigt, at der er forskellige tilbud, som kan bruges i den diskussion, man fører rundt omkring på skoler og uddannelsesinstitutioner. Man kan altid diskutere formen – det kan vi gøre for alle publikationer – men det er vigtigt, synes jeg, at det, der lægges frem, er noget, der kan kalde på en diskussion, og det mener jeg at der i skoleserien lægges op til.

SNUs publikationer, som jeg også værdsætter højt, har jo en helt anden karakter og har slet ikke den samme anvendelighed for denne gruppe som diskussionsgrundlag. Det må man i hvert fald sige om nogle af publikationerne, der er formuleret på et meget højt niveau.

Så vil jeg godt for at undgå misforståelser vedrørende det, jeg sagde indledningsvis om behandlingen i folk og værn-udvalget, understrege, at det, jeg gav udtryk for, var, at skoleserien efter en introduktionsafprøvning på enkelte skoler havde været drøftet på et møde i udvalget, og på dette møde deltog også SFs repræsentant, som ikke havde nogen bemærkninger. Det var, hvad jeg sagde om fremgangsmåden.

Jeg kan sige, at skoleserien under udarbejdelsen har været prøvet på en halv snes skoler, og på 2 af skolerne er der en viceskoleinspektør, der er reserveofficer. Ingen af disse har efter det, jeg har fået oplyst, selv afprøvet skoleserien, men har overladt det til 2 lærere, som de vidste for den enes vedkom-

[Forsvarsministeren]

mende var neutral eller positiv i forhold til forsvaret, mens den anden havde en mere kritisk-skeptisk holdning, og det var i for sig ud fra et ønske om at få en vurdering af hæfterne, der var så fair som muligt. Ifølge de udsagn, der foreligger, er der fra de fleste af de inddragne lærere fremkommet positive tilkendegivelser i forhold til FOV, og flere lærere har anført, at FOVs hæfter har været et objektivt modstykke til en del af det stof, der kommer fra mange andre sider – unægtelig i store mængder.

Jeg undrer mig også lidt over fru Hanne Thanning Jacobsens argumentation, for samtidig med at fru Hanne Thanning Jacobsen roser – sådan må jeg opfatte det – en række af de hæfter, der er kommet – nu ved jeg ikke, om rosen også omfatter forsvarets langtidspanlægningsserie, der jo i høj grad har været med til at skabe debat om forsvaret – plus alle de andre temahæfter, der er udgivet, så siger fru Hanne Thanning Jacobsen, at hun er utilfreds med skoleserien, og derfor må vi stoppe alle former for udgivelsesvirksomhed fra FOV. Den argumentation hænger da ikke rigtig sammen. Man er tilfreds med langt, langt den største del af FOVs virksomhed, men så er der en lille del, man er utilfreds med, hvorfor man ønsker at lukke hele butikken. Den argumentation forstår jeg ikke rigtig.

(Kort bemærkning).

Hanne Thanning Jacobsen (SF):

Jeg vil gerne sige til ministeren, at jeg vil ikke ligefrem bruge udtrykket roste, men jeg nævnte nogle forfattere, hos hvem jeg mener at kunne se en rimeligt afbalanceret holdning i de publikationer, de 3 forfattere står bagved, men der er jo en lang række andre forfattere i serierne, som jeg helt bevidst ikke nævnte.

(Kort bemærkning).

Nør Christensen (CD):

Jeg vil gerne sige, at det materiale, som FOV udgiver, set i forhold til SNU, er et aldeles strålende materiale, og som jeg sagde i mit første indlæg, er SNUs materiale for højtravende, det når ikke ud til den brede befolkning.

Det, vi skal afgøre i denne sag, er så, om det er godt, at vælgerne kender forsvarets baggrund, når de skal tage stilling til, om vi skal sige ja eller nej f.eks. til Danmark som atomvåbenfri zone, om vi skal sige ja eller nej til SFs ideer om passivt forsvar, om vi skal sige ja eller nej til førstebrug af atomvåben. Vi skal afgøre, om vi skal have en oplyst befolkning, der kender sine rødder. Tages denne million, som vi her diskuterer, fra forsvarets oplysnings- og velfærdstjeneste, fratages politikerne indflydelse på forsvarets informationsvirksomhed. Må forsvaret ikke – nøjagtig som DSB og andre statslige organer – informere om sig selv? Naturligvis. Og hvor ville informationer i øvrigt komme fra, og hvem ville få de informationer? Kun de belæste og dem, der har råd til at købe dem.

SF anklager forsvarets oplysnings- og velfærdstjeneste for ensidighed, men i det øjeblik SF gør det, angriber SF hele Danmarks lærerstand for at være noget nær uintelligent. De underkender jo lærernes – i hvert fald de lærere, der bruger materialet – vurdering af netop disse materialer, og mange lærere bruger netop disse materialer i dag. Lærerne benytter jo netop forsvarets oplysnings- og velfærdstjeneste og fredsbevægelsernes materiale for alsidighedens skyld.

Så er jeg i øvrigt – og det skal være min sidste bemærkning – meget taknemlig for skoleserien, der taler om fodbold. Jeg er meget godt tilfreds med, at vi har et så stærkt fodboldhold, at vi har råd til at have USA på udskiftningsbænken.

(Kort bemærkning).

Hanne Thanning Jacobsen (SF):

Som arbejdende lærer i 25 år i den danske folkeskole kunne jeg ikke drømme om fra folketingets talerstol at angribe den samlede danske lærerstand. Nej, hr. Nør Christensen, situationen i den danske folkeskole er på grund af nedskæringer sådan, at den enkelte lærer kan ringe til FOV og få gratis materialer, men har utrolig svært ved at skaffe sig materiale til modvægt, fordi fredsbevægelsen som nævnt ved forrige forslag ikke får penge til rådighed til at udgive tilsvarende publikationer.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til udenrigsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Det energipolitiske udvalg (1/1 86):

Udtræder: Henning Jensen (S)

Nyt medl.: Poul Nielson (S)

Nordisk Råd (1/1 86):

Udtræder: Henning Jensen (S)

Ny stedf.: Poul Nielson (S)

Skatte- og afgiftsudvalget (1/1 86):

Udtræder: Henning Jensen (S)

Nyt medl.: Poul Nielson (S)

Udv. vedr. et etisk råd m.v. (16/1 86):

Udtræder: Steffensen (KrF)

Nyt medl.: Kofod-Svendsen (KrF).

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 17. januar 1986, kl. 10.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 17.20
